

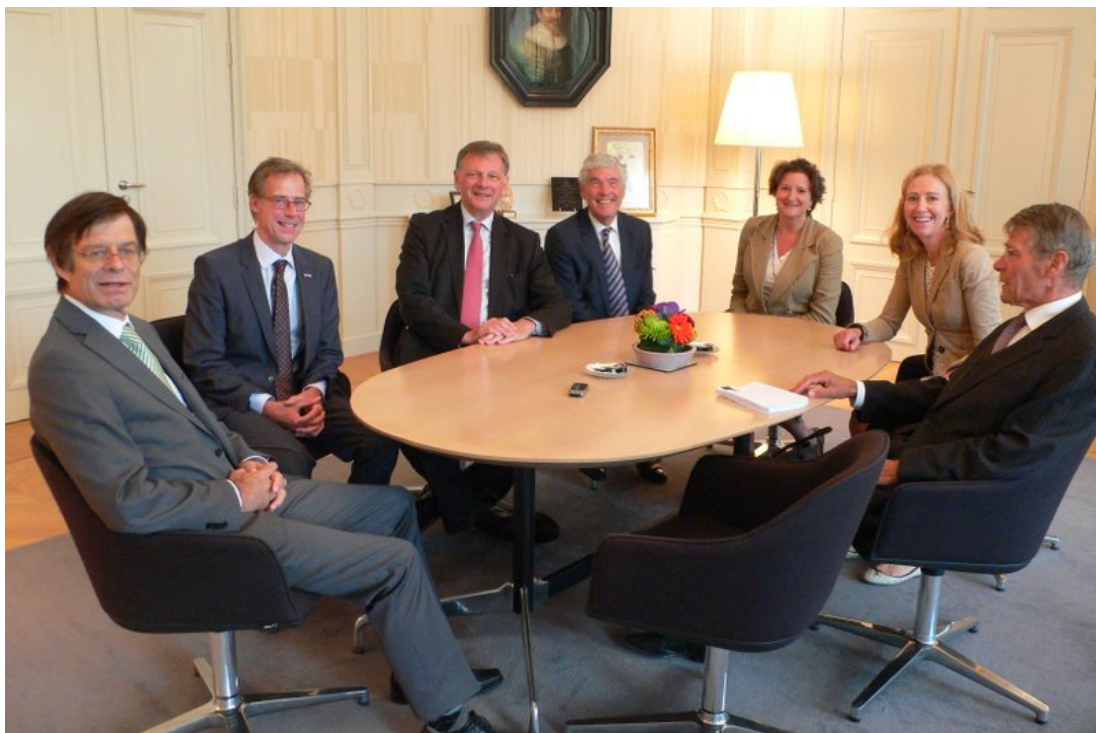

Hoge Raad van Adel

Jaarverslag 2016

Inhoudsopgave

Ten geleide	5
JAARVERSLAG VAN DE RAAD OVER 2016	6
Adelszaken	8
Overheidsheraldiek	8
JAARVERSLAG SECRETARIE OVER 2016	17
Secretaris en medewerkers	17
Aanwinsten collecties	19
HOGE RAAD VAN ADEL	22

Voorzitter, leden en secretaris van de Hoge Raad van Adel waren op 16 juli 2016 te gast bij de Raad van State, waar zij werden ontvangen door de vice-president, mr. J.P.H. Donner. Van links naar rechts: jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Pannerden, mr. M.R.M.M. Scheidius (secretaris), jonkheer mr. J.P. de Savornin Lohman (voorzitter), mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn, mr. C.J.A. barones Snouckaert van Schauburg-Buchwaldt, drs. R.M. barones van Pallandt en mr. J.P.H. Donner, vice-president van de Raad van State

Ten geleide

Het is mij een genoegen U hierbij het jaarverslag van de Hoge Raad van Adel over 2016 te kunnen aanbieden.

Het jaar 2016 stond naast de reguliere werkzaamheden vooral in het teken van de vernieuwing van de website. De secretarie heeft in goede samenwerking met het ministerie van Algemene Zaken een efficiënte, moderne website gebouwd die aan de huidige eisen voldoet. Een website is geen statisch geheel en zal dan ook in de komende jaren de volle aandacht krijgen.

Het afgelopen jaar heeft de Raad advies uitgebracht over onder meer enkele al langer lopende adelsaangelegenheden.

De Raad heeft een reeks verzoeken behandeld voor wapens van publiekrechtelijke instellingen: de gemeenten Gooise Meren en De Ronde Venen en de gemeenten in oprichting Meierijstad en Midden-Groningen alsmede het waterschap Vechtstromen. Het is verheugend dat ook krijgsmacht delen in toenemende mate hun weg naar de Raad voor een advies voor een nieuw embleem weten te vinden. De kennis en ervaring van de Raad op heraldisch terrein blijken onontbeerlijk teneinde tot een goed en afgewogen advies aan de betrokken instelling of het betreffende krijgsmacht onderdeel te komen. Dit geldt te meer omdat verzoeken soms wensen bevatten die heraldisch niet goed zijn te verantwoorden.

De archieffunctie van de Raad voorziet in een bestendige behoefte van het publiek. Tevens tracht de Raad het archief naar vermogen uit te breiden met de aankoop van relevante collecties en individuele werken. In het jaar 2017 hoopt de Raad zijn archief met een bijzondere collectie te verrijken. Daarnaast zal naar verwachting in 2017 een aanvang worden gemaakt met de interieurrestauratie van het pand van de Raad.

Tot slot heeft de Raad afscheid genomen van jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Pannerden vanwege het bereiken van de 65-jarige leeftijd en zijn veelvuldig functioneel verblijf in het buitenland. De Raad is hem veel dank verschuldigd voor zijn waardevolle inbreng gedurende 14 jaar. Jonkheer mr. F.J.M.I. van Rijckevorsel van Kessel zal jonkheer van Nispen begin 2017 opvolgen.

J.P. de Savornin Lohman, voorzitter

JAARVERSLAG VAN DE RAAD OVER 2016

De Hoge Raad van Adel bracht in 24 zaken advies uit. Van deze hadden 6 betrekking op adelszaken, 6 op overheidsheraldiek, 1 op vlaggen, 6 op emblemen van de Krijgsmacht en 5 op ridderlijke orden.

De nieuwe dossiers betroffen adelszaken, overheidsheraldiek, overheidsvlaggen, emblemen en onderscheidingen, onderwerpen van algemene aard en ridderlijke orden (Ridderlijke Duitse Orde en Orde van Malta, Associatie Nederland).

In het filiatieregister van de Nederlandse adel werden 42 akten van geboorte, huwelijk en overlijden ingeschreven.

Raadsvergaderingen

De voor- en najaarsvergadering van de Raad vonden op respectievelijk 6 april en 16 november plaats. De najaarsvergadering stond mede in het teken van het aanstaande afscheid van jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Pannerden op 5 december 2016. De Hoge Raad van Adel heeft jonkheer van Nispen aansluitend op de vergadering ter gelegenheid van zijn afscheid een diner aangeboden. Een extra Raadsvergadering vond op 16 juli plaats. Deze werd voorafgegaan door een kennismakingsbezoek aan de vice-president van de Raad van State, mr. J.P.H. Donner, gevolgd door een rondleiding door het gebouwencomplex aan de Haagse Kneuterdijk door de directeur Bedrijfsondersteuning. Alle Raadsvergaderingen vonden plaats aan de Nassaulaan 2-b.

Bezoek van de minister van Veiligheid en Justitie

Op 30 november bracht minister Mr. G.A. van der Steur van Veiligheid en Justitie, in zijn rol als Grootzegelbewaarder van het Koninkrijk, een informeel bezoek aan de Hoge Raad van Adel. Het bezoek was met name gericht op de collectie grootzegels van het koninkrijk die de Hoge Raad van Adel in beheer heeft. Ter gelegenheid van dit bezoek bracht de Minister een wasafdruk van het huidige grootzegel mee.

Nederland's Adelsboek

De verschijning van het laatste deel van het *Nederland's Adelsboek* in november 2014 was de laatste uitgave die onder auspiciën van het Centraal Bureau van Genealogie als uitgever is verschenen. De gesprekken die in 2015 met andere partijen zijn opgestart hebben geresulteerd in een uitgave in de vorm van een état présent in vermoedelijk 2018. Het is ook in het belang van de Hoge Raad van Adel dat deze uitgave gecontinueerd wordt. In dit kader is het complete adelsarchief van het Centraal Bureau van Genealogie in eigendom overgedragen aan de Hoge Raad van Adel. Dit archief is, met inachtneming van de bepalingen die de Archiefwet stelt, voor belangstellenden toegankelijk.

Recepties en ontvangsten

De Gouverneur der Residentie hield op 4 januari een nieuwjaarsreceptie waarbij de voorzitter namens de Raad aanwezig was. De voorzitter vertegenwoordigde de Raad tijdens de nieuwjaarsreceptie van Zijne Majesteit de Koning op 12 januari in het Paleis op

Minister van Veiligheid en Justitie mr. G.A. van der Steur bestudeert archiefstukken tijdens zijn bezoek aan de Hoge Raad van Adel op 30 november 2016. Hij wordt geflankeerd door drs. J.C.C.F.M. van den Borne, J.N. van Heck, mr. L.J. Vester, jhr. mr. J.P. de Savornin Lohman en mr. M.R.M.M. Scheidius (foto: Hélène van Domburg)

de Dam te Amsterdam. De secretaris was aanwezig op de nieuwjaarsreceptie van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde in het Nationaal Archief.

Vanwege de intensieve contacten van de Hoge Raad van Adel met de Koninklijke Marine hebben de secretaris en eerste medewerker op 13 april een kennismakingsbezoek gebracht aan de secretaris van de traditiecommissie van dit krijgsmachtdeel. De secretaris verving de voorzitter bij de presentatie op het symposium van de afdeling Heraldiek van de Nederlandse Gernealogische Vereniging op 16 april. De voorzitter was op 18 april aanwezig bij de presentatie van het boek *International Protocol* in het Internationaal Perscentrum Nieuwspoor te 's-Gravenhage. De wetenschappelijk medewerker was op 20 april aanwezig in de Broerekerk te Zwolle bij de presentatie van het boek *De barones en de dominee*, geschreven door Wim Coster.

De jaarlijkse dodenherdenking op 4 mei te Amsterdam werd door de voorzitter bijgewoond evenals de slotmanifestatie ter gelegenheid van Bevrijdingsdag op 5 mei, eveneens in Amsterdam. De voorzitter was aanwezig bij de plechtige opening van de Staten-Generaal op 20 september.

De secretaris woonde op 5 oktober de opening bij van de tentoonstelling 'Anna Paulowna, kleurrijke koningin' door Koningin Máxima op Paleis Het Loo. Tevens was hij aanwezig bij de opening op 13 oktober in het Stadsarchief Amsterdam van de tentoonstelling 'Amsterdam 1900'.

De voorzitter had het genoegen op 6 december namens de Raad het Kapitteldiner van de Ridderlijke Deutsche Orde in het Deutsche Huis te Utrecht bij te wonen.

Adelszaken

Adelsrecht

De twee al langer lopende juridische procedures waarbij de Raad optreedt als adviseur van respectievelijk de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Minister van Veiligheid en Justitie zijn in 2016 nog niet afgerond. Het betreffen een inlijvingsverzoek en een verzoek tot geslachtsnaamswijziging. Beide procedures zijn in behandeling bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

In 2016 heeft de Raad agreatie van titelopvolging verleend inzake twee adellijke geslachten.

Ridderlijke Orden

Ten aanzien van de Ridderlijke Duitse Orde, Balije van Utrecht werd positief geadviseerd inzake het verlenen van agreatie aan de benoeming van Bernard Frederik baron van Verschuer tot coadjutor van genoemde Orde.

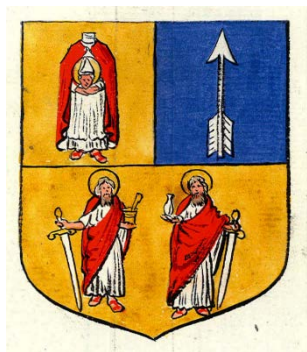
Aan de Souvereine Militaire Orde van Malta, Afdeling Nederland, werden in het verslagjaar verklaringen van admittentie tot deze orde verstrekt ten behoeve van Thomas Joost Marie baron van Hövell tot Westervliet en Wezeveld, Palick Henri Marie baron van Hövell van Wezeveld en Westervliet en Petrus Paulus Elia Maria baron van Voorst tot Voorst als ridders van Eer en Devotie en van jonkvrouw Caroline Gabrielle Isolda Clara Maria van Weede als dame van Eer en Devotie.

Overheidsheraldiek

In het verslagjaar verzochten de gemeenten *Gooise Meren* en *De Ronde Venen* en de gemeenten in oprichting *Meerijstad* en *Midden-Groningen* aan de Hoge Raad van Adel advies inzake een door deze publiekrechtelijke lichamen te voeren wapen. Eén advies leidde in hetzelfde jaar tot verlening van een wapen, namelijk aan de gemeente De Ronde Venen (zie hierna). De overige drie dossiers met betrekking tot wapenverleningen konden in 2016 nog niet worden afgerond. Eerdere adviezen van de Raad met betrekking tot de wapens van de gemeente *Leenwarden* (in 2014 en 2015) en het waterschap *Vechtstromen* (2015 en 2016) hebben ook in het verslagjaar nog niet geleid tot een officiële wapenverlening.

In het verslagjaar werd bij Koninklijk besluit een wapen verleend aan de gemeenten *Bergen (Limburg)*, *Krimpenerwaard* en *De Ronde Venen*. De heer P. Bultsma-Vos vervaardigde de daartoe uitgegeven wapendiploma's en de registertekeningen van de Hoge Raad van Adel.

Wapenverlening aan de gemeente Bergen (Limburg)

Wapen van de gemeente Bergen (1907)

Bij brief van 17 juni 2015 verzochten Burgemeester en Wethouders van de gemeente Bergen advies inzake een ontwerp voor een nieuw gemeentewapen. Aan het verzoek lag geen recente gemeentelijke herindeling ten grondslag, maar een herindeling die al per 1 januari 1973 was ingegaan. Het dorp Heijen werd toen afgescheiden van de gemeente Bergen en aan de gemeente Gennep toegevoegd. Normaliter zou een dergelijke herindeling geen aanleiding vormen voor de verlening van een nieuw wapen, ware het niet dat in het belangrijkste kwartier (heraldisch rechtsboven) van het Bergense wapen juist de kern Heijen wordt gerepresenteerd door zijn patroonheilige, de Heilige Dionysius. Aanvankelijk zag de gemeente er om praktische redenen van af om een

nieuw wapen aan te vragen, maar na meer dan vier decennia wilde de gemeente alsnog het wapen aanpassen aan de huidige situatie.

Het nieuwe wapenontwerp voor de gemeente Bergen is van de hand van de Limburgse heraldicus R. Vroomen. Hij ging uit van de enige figuur uit het Bergense wapen van 1907 dat geschikt is voor opname in het nieuwe wapen: de pijl uit het tweede kwartier. Deze pijl is ontleend aan het wapen van de heerlijkheid Well dat bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 15 september 1819 werd bevestigd. De heerlijkheid Well vormde samen met de voormalige heerlijkheden Afferden en Heijen in 1814 de gemeente Bergen. In het ontwerp figureert in een blauw schild de zilveren pijl van Well en Bergen en zes identieke pijlen, gebundeld met een rood lint. De zeven gebundelde pijlen staan symbool voor de eenheid van de zeven kernen binnen de huidige gemeente Bergen, te weten Afferden, Aijen, Bergen, Nieuw Bergen, Siebengewald, Well en Wellerlooi.

De pijlenbundel is in de heraldiek een bekende figuur als symbool voor bovengewestelijke, gewestelijke en lokale eenheid. Gehouden door een leeuw komt ze voor op het zegel van de Staten-Generaal (1578-1795) en in het huidige Rijkswapen, in het wapen van de voormalige gemeente Nieuweschans (verleend in 1950) en in het wapen van de gemeente Nuth. Een bijzondere regionale wapenfiguur is de zogenoemde Waterlandse zwaan die in zijn rechterpoot een pijlenbundel voert. Deze herinnert aan de Unie van Waterland uit 1619, een verbond dat zes hoofddorpen in deze streek ten noorden van Amsterdam hadden gesloten ter bescherming van hun rechten en privileges. De Waterlandse zwaan komt terug in de wapens van verschillende voormalige gemeenten in deze streek, namelijk Broek in Waterland, Buiksloot, Landsmeer en Ransdorp (alle bevestigd in 1816), de huidige gemeente Waterland (verleend in 1993), en in het wapen van het voormalige Dijkbestuur van Waterland (bevestigd in 1818).

De pijlenbundel als zelfstandige figuur komen we tegen in een voorstel van de Hoge Raad van Adel van 14 juni 1815 voor het Rijkswapen, tevens Koninklijk wapen, naar aanleiding van de vereniging van de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden in het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden. In dit voorstel, dat uiteindelijk niet werd aangenomen, wordt 'Nederland gerepresenteerd door een bundel, waarin zoovele pijlen als er provincien zijn zullen'. Het ingediende ontwerp voor het nieuwe Bergense wapen is, op het aantal pijlen na, identiek aan dit Rijkswapen-ontwerp. Hoewel het ontwerp beantwoordt aan de in de heraldiek vereiste eenvoud en herkenbaarheid, kon de de Hoge Raad

van Adel niet zonder meer instemmen met een gemeentewapen, waarvan een nagenoeg identiek ontwerp in 1815 door hem als mogelijk Rijkswapen is gepresenteerd. (Van dat ontwerp is in 2014 een tekening gemaakt ten behoeve van een van de inleidende hoofdstukken in het *Wapenregister van de Nederlandse adel*, uitgegeven ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van de Hoge Raad van Adel.)

Om een al te opvallende gelijkenis van het Bergense wapen met het Rijkswapen-ontwerp uit 1815 te voorkomen, stelde de Raad voor om een golvende dwarsbalk gaande over de pijlenbundel aan het wapen toe te voegen. De gemeente nam de figuur van de golvende dwarsbalk, die de Maas als verbindend element symboliseert, over maar plaatste in een tweede ontwerp de pijlenbundel met rode strik weer prominent voor de golvende dwarsbalk. De verbinding tussen de dorpen kwam volgens het gemeentebestuur beter tot zijn recht door de pijlen te bundelen met een strik dan alleen met de gouden golvende dwarsbalk ‘omdat niet alle dorpen aan de Maas liggen’. Daarmee bleef het bezwaar van de Raad tegen de al te grote gelijkenis ervan met het Rijkswapen-ontwerp van 1815 bestaan.

Het voorstel van de Hoge Raad van Adel om de strik te vervangen door een band leidde uiteindelijk tot een gunstig advies van de Raad aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake het wapen van Bergen.

Bij Koninklijk besluit van 24 augustus 2016, nr. 2016001073, is aan de gemeente Bergen een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *In azuur een golvende dwarsbalk van goud, waaroverheen een bundel van zeven pijlen van zilver, de pijlen samengebonden door een band van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Wapenverlening aan de gemeente Krimpenerwaard

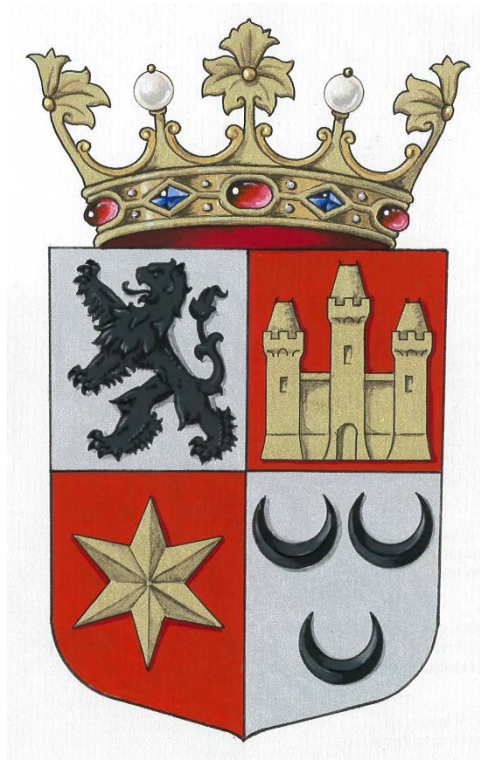
Per 1 januari 2015 zijn de gemeenten Bergambacht, Nederlek, Ouderkerk, Schoonhoven en Vlist samengevoegd tot de nieuwe gemeente Krimpenerwaard. De nieuwe fusiegemeente omvat nagenoeg de gehele polder Krimpenerwaard – alleen de gemeente Krimpen aan den IJssel in het meest westelijk deel van het poldergebied valt er buiten - en wordt begrensd in het noordwesten door de Hollandse IJssel, in het zuiden door de Lek en in het noordoosten door het riviertje de Vlist. De nieuwe gemeente telt elf kernen waarvan er tien in 1985 bestuurlijk zijn opgegaan in de gemeenten Bergambacht (namelijk Ammerstol, Bergambacht en Berkenwoude), Nederlek (Krimpen aan de Lek en Lekkerkerk), Ouderkerk (Gouderak en Ouderkerk aan den IJssel) en Vlist (Haastrecht, Stolwijk en Vlist). Alleen Schoonhoven viel destijds buiten deze gemeentelijke herindeling.

Bij brief van 4 juni 2015 verzocht de Burgemeester van Krimpenerwaard namens de gemeente advies inzake een nieuw gemeentewapen. De gemeente wilde graag een wapen waarin de oude symboliek van de voormalige gemeenten herkenbaar is. Met deze voormalige gemeenten werden de elf kernen bedoeld.

Het verzoek om in een enkel nieuw wapen elf dorpskernen tot hun recht te laten komen door uit elf wapens wapensymbolen daarin samen te brengen, is vanuit heraldisch oogpunt een praktisch onmogelijke opgave. De vereiste heraldische eenvoud en herkenbaarheid zouden er door in het geding komen.

Om die reden gaf de Raad de voorkeur aan een geheel nieuw wapenontwerp boven een meer traditioneel gecombineerd wapen. Hij liet zich daarbij inspireren door het slagenlandschap dat kenmerkend - maar niet uniek - is voor de gemeente. Dit landschapstype wordt in het voorgelegde ontwerp heraldisch verbeeld door een groen schild (land) en drie zilveren golvende dwarsbalken (water), waarbij de golvende dwarsbalken tevens symbool staan voor de drie rivieren die de gemeente Krimpenerwaard omringen: de Hollandse IJssel, de Lek en de Vlist. Teneinde dit wellicht wat abstract ogend wapen te verlevendigen bracht de Raad in de bovenste zilveren dwarsbalk drie wassenaars aan, afkomstig uit het wapen Van Polanen, de meest kenmerkende en gedeelde heraldische figuren in de gemeente.

Bij wijze van alternatief legde de Hoge Raad van Adel ook een wapenontwerp aan de gemeente voor, waarbij hij een poging had gedaan om een nieuw gemeentewapen op basis van een beperkter aantal oude heraldische symbolen te vervaardigen. Daarbij is het gebruikelijk om alleen de wapens van de laatst samengevoegde gemeenten als uitgangspunt te nemen. Om die reden kwamen alleen de wapens van Bergambacht (verleend in 1985), Nederlek (verleend in 1987), Ouderkerk (verleend in 1985), Schoonhoven (verleend in 1933) en Vlist (verleend in 1985) in aanmerking. Kenmerkend voor deze wapens is, naast de golvende heraldische hoofdfiguur in blauw (Vlist: zilver), de overwegende kleurstelling zilver en rood. De meest markante en toepasbare symbolen uit de vijf gemeentewapens zijn de leeuw uit het eerste kwartier van het wapen van Schoonhoven, het kasteel van Vlist (Haastrecht), de ster van Ouderkerk (Gouderak) en de eerder genoemde drie wassenaars van het geslacht Van Polanen (Bergambacht, Nederlek en Ouderkerk). Met deze heraldische elementen stelde de Raad een wapen samen waar uiteindelijk de voorkeur van de gemeente naar uit ging.

Bij Koninklijk besluit van 1 februari 2016, nr. 2016000002, is aan de gemeente Krimpenwaard een wapen verleend waarvan de omschrijving luidt: *Gevierendeeld; I in zilver een leeuw van sable; II in keel een kasteel van goud, bestaande uit drie gekanteelde torens met afgeknotte daken, verbonden door muren, de middelste toren hoger dan de beide buitenste; III. in keel een ster van goud; IV in zilver drie wassenaars van sable. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en vijf parels.*

Wapenverlening aan de gemeente De Ronde Venen

De gemeente De Ronde Venen is per 1 januari 1989 gevormd door samenvoeging van de gemeenten Mijdrecht, Vinkeveen en Waverveen en Wilnis. Per 1 januari 2011 zijn de gemeenten Abcoude en De Ronde Venen samengevoegd in een nieuwe gemeente De Ronde Venen.

Bij de gemeentelijke herindeling van 2011 kwamen de wapens van de voormalige gemeenten Abcoude en De Ronde Venen te vervallen zonder dat daarvoor in de plaats een wapen aan de nieuwe gemeente was verleend. Bij brief van 2 februari 2016 verzocht het college van burgemeester en wethouders van gemeente De Ronde Venen de Hoge Raad van Adel om advies inzake een nieuw gemeentewapen. Als voorbeeld voor het wapen diende het wapen van het voormalige grootwaterschap De Ring der Ronde Venen (verleend in 1963). Het college wilde bovendien de sleutels van Sint-Pieter uit het wapen van de voormalige gemeente Abcoude-Proosdij in het wapen opnemen. Deze komen niet voor in het wapen van het grootwaterschap, wel echter in dat van de gemeente Abcoude.

Wapen van de voormalige gemeente Abcoude (1948)

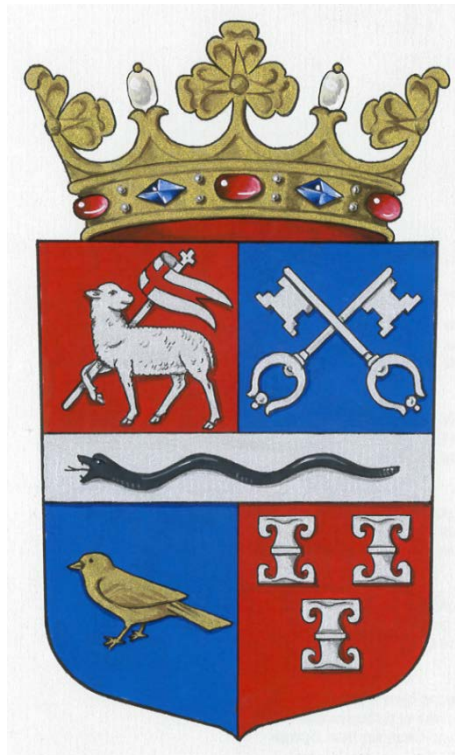

Wapen van het voormalig grootwaterschap De Ring der Ronde Venen (1963)

Wapen van de voormalige gemeente De Ronde Venen (1989)

Op grond van deze uitgangspunten adviseerde de Hoge Raad van Adel aan de gemeente om de wapens van de voormalige gemeenten De Ronde Venen (verleend in 1989) en Abcoude (verleend in 1948) te combineren in een gevierendeeld wapen met een versmalde dwarsbalk. In de heraldisch rechter schildhelft en in de dwarsbalk is de voormalige gemeente De Ronde Venen vertegenwoordigd en in de linker schildhelft de voormalige gemeente Abcoude. De kwartieren zijn I Mijdrecht, II Abcoude-Proosdij, III Vinkeveen en Waverveen en IV Abcoude-Baambrugge. De versmalde dwarsbalk met de slang symboliseert Wilnis.

Bij Koninklijk besluit van 30 augustus 2016, nr. 2016001314, is aan de gemeente De Ronde Venen een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *Gevierendeeld; I in keel een [omziende] Agnus Dei van zilver; II in azuur twee schuingekruiste sleutels van zilver; III in azuur een vink van goud; IV in keel drie zuilen van zilver, geplaatst 2 en 1. Over alles heen een versmalde dwarsbalk van zilver, beladen met een slang van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Emblemen van de Krijgsmacht

In het verslagjaar nam de Hoge Raad van Adel 4 verzoeken om advies van het Ministerie van Defensie in behandeling. Drie hadden betrekking op een te voeren embleem, te weten de emblemen voor het *Duikmedisch Centrum* (Koninklijke Marine), het *606 Medisch Squadron* en het *922 Ondersteuningssquadron* (beide Koninklijke Luchtmacht). Het vierde verzoek betrof het gebruik van het Rijkswapen op de *Tolkenpenning*.

De emblemen van de Directie Materieële Instandhouding (DMI) en de Curaçaose Militie (CURMIL), waarover de Hoge Raad van Adel in 2015 advies heeft uitgebracht, waren in het verslagjaar nog niet vastgesteld.

Duikmedisch Centrum

Het Duikmedisch Centrum van de Koninklijke Marine (DMC) is een zelfstandig onderdeel binnen het Commando Zeestrijdkrachten en verzorgt medisch advies en expertise op het gebied van werken onder water voor zowel de marineduikers als de Onderzeedienst. Bij e-mail van 18 januari 2016 verzocht de secretaris Traditiecommissie Koninklijke Marine de Hoge Raad van Adel om advies inzake een embleem dat het Duikmedisch Centrum wil voeren. Het gedeelde schild, geplaatst in de gebruikelijke omlijsting van een marine-embleem, toont in de rechterhelft in zilver een rode esculaap en in de linkerhelft in blauw een gouden Neptunus-drietand met verkorte steel. De esculaap is het internationaal erkende beeldmerk voor artsen en staat in dit embleem symbool voor de duikmedische, ‘hyperbare’ zorg die het DMC verleent. De drietand staat volgens de toelichting symbool voor ‘alles wat de onderwaterwereld betreft’ en doet recht aan zowel de duikers van de Defensie Duikgroep als het personeel van de Onderzeedienst voor wie de medische zorg is bestemd. Als embleemspreuk koos het DMC voor het toepasselijke BENE EMERGAS, ‘Opdat U veilig/gezond boven (water) komt’.

Het eenvoudige, herkenbare en aansprekende embleem voldoet aan alle heraldische vereisten. De Raad kon dan ook instemmen met dit embleemontwerp, waarbij hij nog voorstelde om de drietand met verkorte steel in de linker-schildhelft te vervangen door een volledige drietand, aangezien ook de esculaap als langgerekte figuur de rechter-schildhelft prima vult.

Met die aanpassing is het embleem voor het Duikmedisch Centrum van de Koninklijke Marine advies vastgesteld bij beschikking van de Commandant Zeestrijdkrachten van 19 mei 2016, nr. CZSK2016002012. De omschrijving van het embleem, geplaatst in de gebruikelijke omlijsting

ting voor emblemen van schepen, walinrichtingen en diensten van de Koninklijke Marine, luidt: *Gedeeld; I in zilver een esculaap van keel; II in azuur een drietand van goud. Embleemspreuk: BENE EMERGAS in Latijnse letters van goud op een lint van azuur.*

606 Geneeskundig Squadron

Per e-mail van 16 maart 2016 verzocht het hoofd Bureau Ceremonieel en Protocol, Staf Commando Luchtstrijdkrachten, de Hoge Raad van Adel om advies inzake een embleem voor het 606 Geneeskundig Squadron van de Koninklijke Luchtmacht. De Raad bracht bij brief van 24 mei 2016 advies uit dat voor het squadron aanleiding was voor een verzoek om nader advies. De Raad bracht dit nader advies uit op 16 december 2016. In het verslagjaar kon het dossier nog niet worden afgesloten en was evenmin een embleem voor het 606 Geneeskundig Squadron vastgesteld.

922 Squadron

Vliegbasis Leeuwarden heeft vier squadrons: het operationele F-16 squadron (322 Squadron) en drie ondersteunende squadrons, waarvan het 922 Squadron platformtaken vervult zoals luchtverkeersbeveiliging en meteorologie en zorgt voor brandweer en bewaking. Bij e-mail van 18 april 2016 verzocht het hoofd Bureau Ceremonieel en Protocol, Staf Commando Luchtstrijdkrachten, de Raad om te adviesieren inzake het embleem dat het 922 Squadron wil voeren. Het embleemontwerp toont in een zwart-blauw doorsneden schild een naar boven geopende, geharnaste hand van zilver en een zilveren zwaard met gouden ‘wing’ vergezeld van vier zilveren sterren. De wapenspreuk is OPTIMAAL DIENEND.

Het embleemontwerp voldoet aan de heraldische vereisten voor wat betreft het gebruik van metalen figuren op een achtergrond van kleuren. De Raad had in zijn advies van 11 augustus 2016 bezwaar gemaakt tegen de wonderlijke combinatie van het zwaard en de ‘wings’ (het luchtmachtsymbool) in één nagenoeg onherkenbaar nieuw symbool waarbij het lijkt alsof de vliegende luchtmachtadelaar door het zwaard wordt doorboord dan wel fungeert als pareerstang van het zwaard, hetgeen uiteraard niet de bedoeling kan zijn. Als alternatief ontwerp stelde de Raad een door de luchtmachtadelaar doorsneden embleem voor met in de bovenste helft vier vijfpuntige sterren en in de onderste helft de geopende geharnaste hand. Aangezien de beide schildhelften onderling weinig contrasteren, met name van een afstand beschouwd, koos de Raad er voor om de adelaar over de volle schildbreedte te plaatsen en als verdelingselement te gebruiken.

Een officiële vaststellingsbeschikking heeft de Raad in het verslagjaar nog niet ontvangen.

Tolkenpenning

Het vierde verzoek van de zijde van Defensie betrof toestemming om het Rijkswapen te mogen gebruiken op de Tolkenpenning. Militaire tolken hebben binnen het militaire bedrijf een aparte positie en zijn door de aard van hun werk meestal voor een beperkte tijd verbonden aan een militaire eenheid. Er wordt in die relatief korte periode een zwaar beroep op hen gedaan. Om hun bijzondere inzet te erkennen en te waarderen wordt de zogenoemde Tolkenpenning ingesteld.

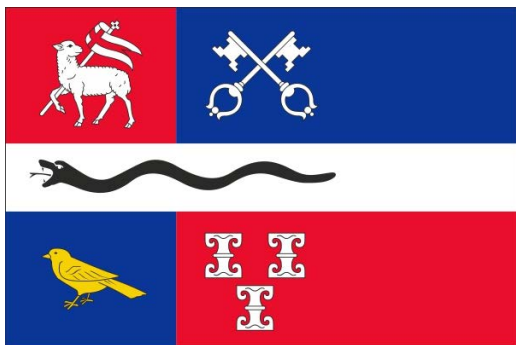
De Tolkenpenning is een legpenning die wordt toegekend door de Commandant der Strijdkrachten namens de Minister van Defensie en valt derhalve onder het bereik van de Rijksoverheid. De Hoge Raad van Adel kon op grond daarvan instemmen met het gebruik

van het Rijkswapen op de keerzijde van de Tolkenpenning. Hoewel het verzoek betrekking had op het gebruik van het Rijkswapen, boog de Raad zich ook over het penningontwerp. Ten aanzien van het randschrift stelde hij voor om de taalkundig onjuiste Latijnse spreuk SINE TRANSLATIO NIHIL INTELLECTI te wijzigen in de correcte spreuk SINE TRANSLATIONE NIHIL INTELLIGITUR. Ook adviseerde de Raad om het toegepaste Rijkswapen, dat qua stijl geheel afweek van de rest van het ontwerp, af te stemmen op de overige elementen van de penning, uiteraard wel in een heraldisch correcte uitvoering.

Gemeentevlaggen

De Ronde Venen

In het verslagjaar verzocht gemeente De Ronde Venen aan de Hoge Raad van Adel advies met betrekking tot een te voeren vlag. Na nauw overleg met de Raad zond het gemeentebestuur een ontwerp voor een vlag in, dat is ontleend aan het op 30 augustus 2016 aan de gemeente verleende wapen (zie hiervoor).

In het ontwerp kregen alle figuren uit het gevierendeelde wapen en de versmalde dwarsbalk een plaats. Hoewel de Raad van mening was dat de vlag daardoor wel een wat drukke indruk maakt, voldeed ze niettemin aan de vlaggenkundige vereisten en kon ze op instemming van de Raad rekenen.

Bij gemeenteraadsbesluit van 24 november 2016 werd de vlag vastgesteld. De omschrijving luidt: *Drie banen waarvan de hoogten zich verhouden als 2 : 1 : 2, de bovenste en onderste*

banen met afwisselende kleuren rood en blauw en de middelste baan wit; aan de broekzijde op het rode vlak een omziende witte Agnus Dei en in het blauwe vlak een gele vink; en aan de vluchtzijde in het blauwe vlak twee witte schuingekruiste sleutels en in het rode vlak drie zuilen, geplaatst 2 en 1; in de witte baan een zwarte slang ter grootte van de helft van de vlaglengte.

JAARVERSLAG SECRETARIE OVER 2016

Secretaris en medewerkers

Werkzaamheden

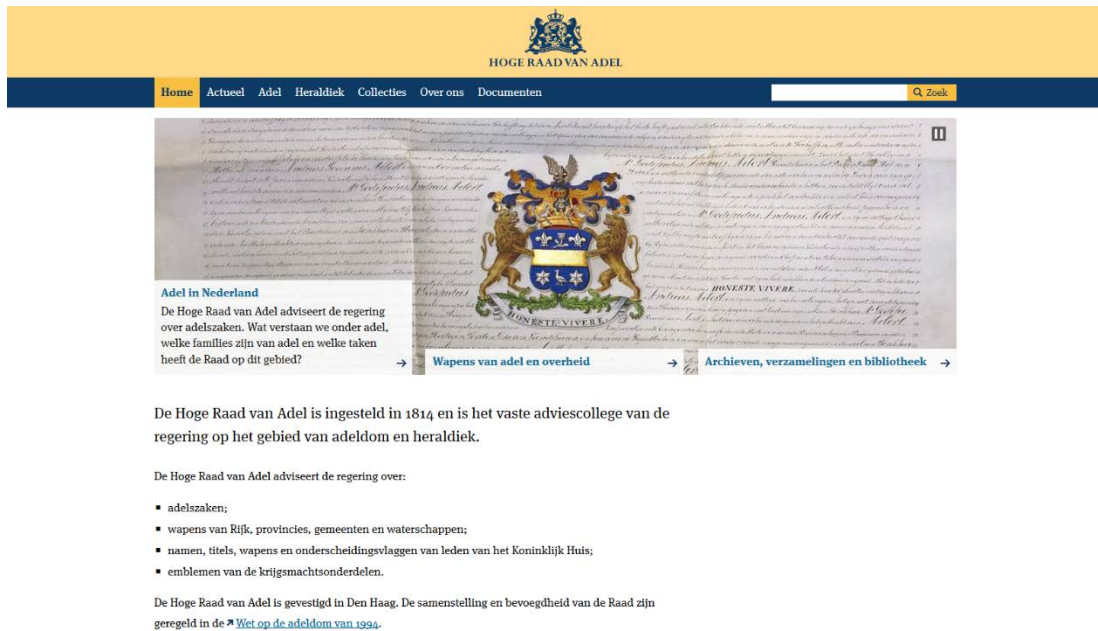
De eerste medewerker, drs. J.C.C.F.M. van den Borne, heeft zich met name bezig gehouden met de overheidsheraldie en de aan de Raad voorgelegde emblemen van de krijgsmacht. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor de database en de toegankelijkheid van het informatiesysteem. Tevens is hij eindverantwoordelijk voor de digitalisering van het filiatieregister. De eerste medewerker is nauw betrokken geweest bij de modernisering van de website. De nieuwe website is eind 2016 operationeel gegaan. Hij is, mede vanwege de Raad, lid van de redactie van *Virtus. Journal of Nobility Studies*.

De tweede medewerker, A. Gritter, hield het filiatieregister bij en zette de gegevensinvoer in de centrale databank voort. Tevens is hij verantwoordelijk voor de financiële administratie en de relatie met de directie Financieel Economische Zaken van het departement. De beoogde digitalisering van de inkoop via DigiInkoop was in eerste instantie voorzien in 2016, maar zal in de loop van 2017 haar beslag krijgen. De digitalisering van het filiatieregister heeft het afgelopen en het komende jaar prioriteit. In nauwe samenwerking met de eerste medewerker zal hij betrokken blijven bij de ontwikkeling van de database.

De wetenschappelijk medewerker, dr. C.A.M. Gietman beantwoordt (rechts-)historische vragen op het terrein van adelsgeschiedenis en begeleidt inhoudelijk bezoekers bij hun onderzoek in de archieven en collecties van de Raad. Het betreft met name studenten en onderzoekers uit de wetenschappelijke wereld. Daarnaast was hij betrokken bij de ontwikkeling van de nieuwe website. Tevens verricht hij wetenschappelijk onderzoek ten dienste van de Raad en vertegenwoordigt hij op symposia de Raad met name door middel van lezingen. Hij is eveneens redactielid van *Virtus. Journal of Nobility Studies* en bestuurslid van de Stichting Werkgroep Adelsgeschiedenis. Namens de Raad maakt hij deel uit van het bestuur van de Stichting Alba Amicorum en is hij betrokken bij het onderzoek naar vrouwenalba amicorum aan de Radboud Universiteit.

Website

Op 8 december 2016 is de vernieuwde website van de Raad operationeel gegaan. Het doel van deze vernieuwing is de betere toegankelijkheid van de informatie. Op de website is ruim aandacht voor de kerntaken van de Raad: de Nederlandse adel, de heraldiek van publiekrechtelijke lichamen en het archief, de bibliotheek en de verzamelingen van de Raad. De vernieuwde website is ondergebracht bij het Platform Rijksoverheid Online (PRO) het centrale platform waar ook andere organisaties binnen de Rijksoverheid hun

website beheren. De website is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de Dienst Publiek en Communicatie van het ministerie van Algemene Zaken.

Lezingen

De Raad was uitgenodigd een lezing te houden over gemeentelijke heraldiek ter gelegenheid van de heraldische dag van de afdeling Heraldiek van de Nederlands Genealogische Vereniging op 16 april. De secretaris verving de voorzitter die wegens ziekte verhinderd was.

De wetenschappelijk medewerker verzorgde op 8 november een college over ‘Adellijk landleven in het oosten van Gelderland’ op huis Verwolde (Laren, Gld.) in de door het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers opgezette collegereeks ‘Achterhoek College: wat je over de Achterhoek moet weten’.

Publicaties

De wetenschappelijk medewerker schreef een artikel over het thema ‘adel en jacht’ voor een bundel, die in 2017 bij uitgeverij Verloren zal worden uitgegeven en verzorgde een recensie van het boek *Oranjesman Suideras* voor de *Bijdragen en mededelingen Gelre*. Hij trad op als (eind)redacteur van de jaargang 2016 van *Virtus. Journal of Nobility Studies*. Voor *Archievenblad* 120 (2016), nr. 3, schreef hij namens de secretarie een column in de reeks ‘De archiefervaring van...’

De secretaris heeft vanwege de eerdere betrokkenheid van de Hoge Raad van Adel geadviseerd bij de totstandkoming van de herdruk van de uitgave *Nederlandse titulatuur*.

Symposia

Secretaris en wetenschappelijk medewerker namen op 30 september op Kasteel Twickel te Delden deel aan het door de Stichting Twickel en de Stichting Werkgroep Adelsgeschiedenis georganiseerde symposium ‘Buitenplaatsbezoekers in de achttiende eeuw’. De secretaris bezocht op 18 november het symposium ‘The World of the Bentincks’ op kasteel Middachten, de wetenschappelijk medewerker op 19 december het symposium ‘Vrouwen rond de troon’ in Spui 25 te Amsterdam.

De secretaris was op 25 november aanwezig bij het door de Stichting Archiefpublicaties georganiseerde symposium ‘Vorstelijk, koninklijk, keizerlijk’.

Op 2 december werd ter gelegenheid van zijn afscheid als conservator van Paleis Het Loo aan dr. J.C. Bierens de Haan een afscheidsymposium aangeboden. De secretaris was hier bij aanwezig.

Correspondentie en bezoekers

Tijdens de verslagperiode zijn 560 (864) brieven, merendeels via e-mail, ingekomen en/of uitgegaan. Uit dit sterk afgenomen aantal blijkt dat de website van de Raad in toenemende mate antwoord biedt op veelgestelde vragen. De brieven hebben betrekking op de volgende onderwerpen: 151 zaken van algemene en huishoudelijke aard, 79 adelszaken, waaronder ridderlijke orden, 92 genealogie, 148 heraldiek, waaronder wapenverleningen aan publiekrechtelijke lichamen en krijgsmachtonderdelen, 24 vlaggen, 43 filiatieregister, 19 burgerlijke stand en 4 naamsveranderingen.

Er werden 108 bezoeken aan de studiezaal geregistreerd.

Aanwinsten collecties

De collecties van de Hoge Raad van Adel konden worden aangevuld met enkele bijzondere aanwinsten. In 2016 slaagde de Raad erin om een bijzonder heraldisch handschrift uit de vroege achttiende eeuw te verwerven. Het gaat om het manuscript ‘Wapenen van het Bisdom van Utrecht’ van de bekende oudheidkundige Andries Schoemaker (1660-1735). Het werk bestaat uit twee delen in één band. Het eerste deel telt 104 folio’s en bevat ongeveer tweeduizend afbeeldingen van wapens in kleur, met vermelding van familienamen. Dit deel onderscheidt zich van andere oude wapenboeken doordat de wapens niet zijn gerangschikt op naam, herkomst of status van de wapenvoerder. In plaats daarvan heeft de samensteller geprobeerd de afbeeldingen systematisch te ordenen op wapenfiguren. Het tweede deel telt 236 folio’s en bevat allereerst afbeeldingen van familiewapens op rouwborden, ramen, kussens en schilderijen. Schoemaker vermeldt daarbij meestal stamboomgegevens en de namen van de kastelen en kerken in Utrecht en Holland waarin hij de wapens aantrof. Daarnaast bevat dit gedeelte onder andere kroniekjes van de heren van Brederode en Teylingen en een ‘Streng van de familie van Winssen in het Sticht van Utrecht’.

Bladzijden uit het manuscript 'Wapenen van het Bisdom van Utrecht'
van de oudheidkundige Andries Schoemaker (1660-1735)

In de maand juli ontving de Raad in eigendom van jonkheer C.W.A.A. Röell een adelsdiploma (titelverlening jonkheer Herman Hendrik Röell, 1874) en enkele documenten. De Raad is particulieren veel dank verschuldigd wanneer collecties of delen van collecties aan de Raad worden geschonken.

De Raad is in onderhandeling met een familie om een bijzondere collectie wapenboeken en genealogische werken over te nemen. De benadering van relevante fondsen is in volle gang en de Raad hoopt in de loop van 2017 deze mooie collectie aan zijn archief te kunnen toevoegen.

Bibliotheek

De bibliotheek werd aangevuld met recente Nederlandse en buitenlandse studies op de terreinen van adelsrecht, adelsgeschiedenis, genealogie en heraldiek.

Collecties

Ten behoeve van de tentoonstelling *Ridders van Oranje*, die van 10 maart tot en met 31 mei in Nationaal Museum Paleis Het Loo te Apeldoorn werd gehouden, gaf de Raad

uit zijn archief in bruikleen ontwerptekeningen van de Militaire Willemsorde en de Orde van de Nederlandse Leeuw, die de koning in 1815, na advies van de Hoge Raad van Adel, heeft ingesteld.

Voor een tentoonstelling over de Amsterdamse kunstenaar Dirck van Santen vroeg de Universiteit van Amsterdam enkele manuscripten van de zeventiende-eeuwse genealoog Pieter van Brederode van Wieringen in bruikleen. De expositie werd gehouden van oktober 2015 tot en met februari 2016 in de Universiteitsbibliotheek door de Afdeling bijzondere collecties.

Goedgekeurd in de vergadering van de Hoge Raad van Adel van 5 april 2017.

(w.g.) J.P. de Savornin Lohman, voorzitter

(w.g.) M.R.M.M. Scheidius, secretaris

HOGE RAAD VAN ADEL

Instelling en taken

De Hoge Raad van Adel is ingesteld bij Besluit van de Soevereine Vorst van 24 juni 1814, nr. 10. De Wet op de adeldom van 10 mei 1994 (Staatsblad 360) regelt de samenstelling en bevoegdheid van de Raad. Als vast college van advies over de uitvoering in zaken van bestuur van het Rijk (ingevolge art. 79 van de Grondwet) adviseert de Raad:

- de minister van Algemene Zaken over naamgeving, titulatuur en wapenverlening van leden van het koninklijk huis, het Rijkswapen en de Nederlandse vlag;
- de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over adelszaken en de samenstelling en wijziging van de wapens van publiekrechtelijke lichamen;
- de minister van Justitie over verzoeken tot naamswijziging, waarbij de namen van adellijke geslachten of van heerlijkheden betrokken zijn;
- de minister van Defensie over ontwerpen van emblemen en medailles van de krijgsmachtsonderdelen.

Raad en Secretarie

Voorzitter	jonkheer mr. J.P. de Savornin Lohman (2015)
Leden	jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Pannerden (2002-2016)
	mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn (2005)
	drs. R.M. barones van Pallandt (2010)
	mr. C.J.A. barones Snouckaert van Schauburg-Buchwaldt (2012)
Secretaris	mr. M.R.M.M. Scheidius (2015)
Eerste medewerker	drs. J.C.C.F.M. van den Borne
Tweede medewerker	A. Gritter
Wetenschappelijk medewerker	dr. C.A.M. Gietman

Bezoekadres

Nassaulaan 2-b
2514 JS DEN HAAG

Postadres

Postbus 16325
2500 BH DEN HAAG

Bezoek op afspraak. De studiezaal is geopend op werkdagen van 9.30-16.30 uur.

Telefoon 070-3614281
Fax 070-3631712

E-mail info@hogeraadvanadel.nl
Internet www.hogeraadvanadel.nl

